

25 oktober—4 november.

Debatter m. m.

Torsdagen den 28 oktober.

Sid.

Interpellationer:

- av herr Norling om reglering av arbetstiden å mindre fartyg .. 4
av herr Lundqvist om effektivare trafikövervakning genom stats-
polisen 5
av herr Cassel ang. utbetalningen av vetarealbidrag 6

Lördagen den 1 november.

Interpellationer:

- av herr Nerman ang. understödjandet av tysk bosättning i Syd-
Slesvig 8
av herr Helmer Persson om fastställande av ny sjukkassetaxa .. 8

Tisdagen den 4 november.

Svar på interpellationer:

- av herr Wistrand om Sveriges representerande hos den s. k.
Schumanorganisationen 9
av herr Svärd ang. priskontrollnämndens beslut rörande s. k.
riktpriser 12

Lördagen den 25 oktober.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen.

Justerades protokollet för den 16 innevarande månad.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare.

Härmed anhåller jag om ledighet från riksdagsgöromålen under den tid, som uppdraget såsom delegerad i Förenta Nationernas församling må påkalla.

New York den 20 oktober 1952.

Östen Undén.

Den begärda ledigheten beviljades.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 239, med förslag till lag om ny lydelse av övergångsbestämmelsen till lagen den 5 april 1946 (nr 130) om ändrad lydelse av 18, 20 och 23 §§ epidemilagen den 19 juni 1919 (nr 443).

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 240, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 och 3 §§ statens löneplansförordning den 30 juni 1947 (nr 376), m. m.;

nr 242, angående avlöningsförhållandena för vissa läkare vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet m. m.; samt

nr 243, angående täckning av kostnaderna för fortsatt verksamhet av det svenska fältsjukhuset i Korea.

Anmäldes att till kammaren överlämnats Kungl. Maj:ts proposition nr 244, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 5 § tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316), m. m.

Den kungl. propositionen blev nu föredragen och lagd på bordet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.03 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 28 oktober.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Herr *Bergman* anmälde, att han åter infunnit sig vid riksdagen.

Justerades protokollen för den 21 och den 25 innevarande månad.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 244, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 5 § tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316), m. m.

Anmälades och bordlades en av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjord anmälan, att till utskottet från fullmäktige i riksgäldskontoret inkommit framställning, att utskottet måtte föreslå riksdagen att dels uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att vidtaga erforderliga försöksanordningar för utgivning jämväl under 1953 års riksdag av tryckta debattprotokoll, dels ock, under förutsättning av bifall härtill, bemyndiga fullmäktige att för ifrågavarande ändamål taga in anspråk ett belopp av förslagsvis 150 000 kronor av vederbörande under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m. uppförda förslagsanslag.

Interpellation om reglering av arbetstiden å mindre fartyg.

Herr *NORLING* erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! För den stora majoriteten av svenska arbetare gäller lagen om 8 timmars arbetsdag med rättighet för arbetsgivarna att därutöver såsom övertid uttaga ytterligare ett antal arbetstimmar. Vissa grupper arbetare är dock undantagna från denna lag och får sin arbetstid reglerad genom speciallagstiftningar. Sålunda regleras arbets-

tiden för sjömännen av sjöarbetstidslagen. Denna lag tillåter för fartyg under 500 bruttoregister-ton en arbetstid av 12 timmar per dag och 84 timmar per vecka, då fartyget befinner sig till sjöss, vartill ytterligare kan uttagas 24 timmar per vecka eller en sammanlagd arbetstid av upp till 108 timmar per vecka.

För båtar under 20 bruttoregister-ton gäller icke sjöarbetstidslagen, varför besättningen på dessa båtar står utan lagligt skydd beträffande arbetstiden. I regel är det fråga om s. k. bogserbåtar, vilka utnyttjas för bogsering inom de hamnområden, där de stationerats, eller för kortare resor. Arbetet på dessa båtar ligger således i nära anslutning till övrigt arbete inom hamnens område, för vilket arbete lagen om 8 timmars arbetsdag gäller. Besättningen på dessa båtar får leva under samma villkor som arbetarna i land. Någon bostad eller mat ombord erhålles icke annat än i undantagsfall, utan varje besättningsman får på egen bekostnad bo och äta i land. Kollektivavtalen för dessa båtars besättning slutet i regel ej med rederierna utan med Svenska arbetsgivareföreningens allmänna grupp. För denna arbetargrupp existerar arbetsförhållanden, som i det väsentligaste följer arbetsförhållandena i hamn. Med hänsyn härtill kan besättningens arbete fullt ut jämföras med arbete ombord å fartyg i hamn och bör därför förläggas inom ramen av 8 timmars arbetsdag. Då emellertid sjöarbetstidslagens bestämmelser om arbetstid i hamn ej gäller för de mindre båtarna, därför att de är undantagna från arbetstidslagstiftningen, borde tiden nu vara mogen för denna arbetargrupp att komma i åtnjutande av den begränsade arbetstid, som gäller för övriga sjömän i hamn. Även om träffade kollektivavtal förkortat arbetstidens längd för denna grupp arbetare, har den dock en onormalt lång arbetstid.

I anslutning till vad jag anfört an-

Interpellation om effektivare trafikövervakning genom statspolisen.

håller jag om kammarens tillstånd, att till statsrådet och chefen för handelsdepartementet få framställa följande fråga:

Anser statsrådet, att arbetstiden för ovannämnda grupp arbetare är onormalt lång, och, i så fall, kommer statsrådet att framlägga förslag till riksdagen i syfte att besättningarna på dessa båtar erhåller kortare arbetstid?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Interpellation om effektivare trafikövervakning genom statspolisen.

Ordet lämnades härefter på begäran till herr LUNDQVIST, som anförde: Herr talman! Den ökade trafikosäkerheten tenderar att bli ett allvarligt samhällsproblem. Bilolyckorna kostade förra året försäkringsbolagen 250 miljoner kronor, som måste tagas ut av trafikanterna. Försäkringspremierna i vårt land uppges nu vara de högsta i världen. Nära 8 000 människor skadades och 622 dödades — enligt uppgift — år 1951, vilket innebär en ökning jämfört med 1950 på 20—50 procent.

Bristande övervakning av trafikföreskrifterna torde vara en av de orsaker, som bidrar till den ökade trafikosäkerheten. En utbyggnad av statspolisorganisationen skulle enligt min mening avsevärt öka möjligheterna till övervakning. Statsutskottet framhöll också följande i sitt utlåtande nr 11/1952 med anledning av en motion (I: 343): »Vägfrikens starka utveckling under senare år har medfört att statspolisens resurser äro alltför begränsade för att en effektiv trafikövervakning och en intensifierad trafikundervisning skall kunna ske.» Trots detta positiva uttalande avstyrktes motionens begäran om utbyggnad av statspolisorganisationen med hänvisning till att 1948 års polisutrednings förslag till ny polisorganisation ännu inte hunnit prövas.

I ett remissvar med anledning av statspolisintendentens skrivelse den 30

augusti 1952 framhåller statens trafiksäkerhetsråd följande: »Detta skäl måste respekteras, men den ur samhällets synpunkt så utomordentligt viktiga frågan om effektiv övervakning och tillsyn av vår ständigt växande och mindre disciplinerade trafik får icke undanskymmas av till äventyrs för närvarande svårlostas organisatoriska spörsmål.»

Trafiksäkerhetsrådet har i samarbete med statspolisen i april och maj månader 1952 verkställt en inventering av i trafik varande person- och lastbilar i landet. Inventeringen, som omfattade 2 500 slumpmässigt utvalda bilar, visade bl. a., att stoppljuset icke alls fungerade på drygt 13 procent av personbilarna och närmare 18 procent av lastbilarna. På var fjärde lastbil och var tionde personbil var bakljuset, nummerplåtsbelysningen och eventuella reflexanordningar i så dålig kondition och så dåligt renhållna, att fordonet under mörker svårigen kunnat upptäckas bakifrån. Icke mindre än 10 procent av personbilarna och närmare 8 procent av lastbilarna hade otillfredsställande handbroms, under det att fel på fotbromsen konstaterades hos ca 2 procent av personbilarna och inemot 4 procent av lastbilarna. Bristfällig styrinrättning fanns hos 6 procent av personbilarna och 9 procent av lastbilarna. Antalet felfria personbilar utgjorde endast 61 procent av hela antalet undersökta personbilar. Motsvarande siffra för lastbilar utgjorde 44 procent.

Det är enligt min mening omöjligt för statspolisen att med de nuvarande personella resurserna övervaka beskaftenheten på de i trafik varande motorfordonen. Ändå torde detta vara en nödvändig åtgärd vid bekämpandet av trafikolyckorna, eftersom undermåliga bilar säkerligen är en väsentlig anledning till det ökade antalet trafikolyckor. Statens trafiksäkerhetsråd anför den 29 september i år i skrivelse till Konungen: »Den mindre ansvarsställande delen av landets motorfordonsförare torde, om de få vänja sig vid att övervakningen på vägarna är bristfällig, utnyttja den rådande situationen genom att underlåta

Interpellation ang. utbetalningen av vetearealbidrag.

att hålla fordonen i fullt trafikvärdigt skick och åsidosätta gällande föreskrifter om vad som är att hänföra till ett ordentligt och sansat körsätt.»

Statens trafiksäkerhetsråd har gjort en undersökning över motorfordonsförarens beteende vid ljus- och ljudsignalbevakade korsningar i samma plan mellan järnväg och väg. Av undersökningen framgår, att nära en tredjedel av samtliga motorfordonsförare, som framkom till korsningarna då signalen visade rött ljus, passerade järnvägs korsningarna under den tid signalen visade rött ljus. Med hänsyn till att ett relativt stort antal järnvägs korsningsolyckor får dödlig utgång är det av största vikt, att respekten för det röda trafikljuset upprätthålles. Under tidsperioden 1939—1949 utgjorde antalet olyckor vid plankorsningar mellan järnväg och väg endast 1,4 procent av hela antalet vägtrafikolyckor, men räknas antalet olyckor med dödlig utgång blir procenten 11,1.

Ett av undersökningens resultat är, att en stor del av de iakttagna bussarna och lastbilarna vid korsningarna framfördes med hastigheter, som betydligt översteg fastställda maximihastigheter. Dessa fordons tyngd och svårmanövrerbarhet — i fråga om bussarna även ansvaret för ett stort antal passagerare — gör det synnerligen angeläget att en ändring till det bättre kommer till stånd. Även om propaganda för hänsynsfullare körning skulle ge vissa positiva resultat, är det enligt min mening nödvändigt att trafikövervakningen på våra vägar och gator skärpes.

Vid den berörda undersökningen har vidare uppmärksamats, att det röda ljusets lystid varierat högst väsentligt på skilda orter. Skall respekten för det röda ljuset kunna upprätthållas, bör den i vederbörlig författning fastställda minimitiden eftersträvas. Det är av stort värde att ljussignalerna fungera perfekt och likartat.

Frågan om hur antalet trafikolyckor skall kunna begränsas synes mig vara av så allvarlig natur, att åtgärder med det snaraste måste vidtagas. Härvid mäs-

te statspolisorganisationens resurser vara av betydelse, därför att en dålig övervakning gärna medför bristande uppmärksamhet från motorfordonsförarnas sida. På lång sikt kan säkerligen även andra åtgärder vidtagas, som resulterar i bättre trafiksäkerhet. Dessa åtgärder bör bli föremål för positivt intresse. Enligt min mening torde det emellertid finnas möjligheter att snabbt begränsa antalet trafikolyckor, om så stora resurser lämnades statspolisorganisationen, att en tillfredsställande övervakning av trafiken kunde åstadkommas.

Med stöd av vad ovan anförts anhålles om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få rikta följande fråga:

Har herr statsrådet för avsikt att till nästa års riksdag framlägga sådant förslag till statspolisorganisationen, att en effektivare trafikövervakning kan åstadkommas?

Det sålunda begärda tillståndet lämnades av kammaren.

Interpellation ang. utbetalningen av vetearealbidrag.

Herr CASSEL fick nu ordet och yttrade: Herr talman! Enligt riksdagens beslut den 21 maj i år skulle jordbrukarna få kompensation i form av vetearealbidrag för de svartrostskador som drabbade veteskörden 1951. Jordbrukarna i några län har visserligen erhållit sina bidrag, men till största delen lär dessa ännu icke ha expedierats.

Årets skördeskador har aktualiserat frågan om när dessa arealbidrag skall utbetalas. Många jordbrukare har nämligen likviditetssvårigheter på grund av att en stor del av årets skörd icke går att saluföra. Det är enligt min mening av stor vikt att de vetearealbidrag, som riksdagen beslutade om i våras, utbetalas så snart som möjligt, eftersom dess hjälpande betydelse naturligtvis är störst så nära behovstillfället som möjligt.

Med stöd av vad ovan anförts anhåller jag om kammarens tillstånd att till stats-

Interpellation ang. utbetalningen av veterealbidrag.

rådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa följande fråga:

Kan herr statsrådet lämna uppgift om den tidpunkt inom vilken jordbrukarna kan väntas erhålla sina veterealbidrag?

Även denna anhållan bifölis.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.12 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Lördagen den 1 november.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Herr *Lundgren* anmälde, att han den 28 nästlidne oktober åter infunnit sig vid riksdagen.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med stöd av bifogade läkarintyg får undertecknad vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsarbetet för tiden t. o. m. den 12 nästkommande november.

Råda, Sjuntorp den 29 oktober 1952.

Otto Niklasson.

Riksdagsman *Otto Niklasson*, Råda, är på grund av hjärtsjukdom oförmögen att under ett par veckor framåt inställa sig i riksdagen, vilket härmed intygas.

Trollhättan den 28 oktober 1952.

Edvard Sandler,
provinsialläkare.

Den begärda ledigheten beviljades.

Vidare upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare.

För fullgörande av uppdrag från För-
enta Nationerna att såsom expert utföra

vissa undersökningar i Indien anhåller jag vördsamt om ledighet tills vidare från riksdagsgöromålen.

Stockholm den 29 oktober 1952.

S. G. W. Wahlund.

På gjord proposition bifölls ansökningen för den tid, varunder herr *Wahlund* på grund av ifrågavarande uppdrag vore förhindrad att delta i riksdagsarbetet.

Föredrogs och lades till handlingarna den av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjorda anmälan, att till utskottet från fullmäktige i riksgäldskontoret inkommit framställning, att utskottet måtte föreslå riksdagen att *dels* uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att vidtaga erforderliga försöksanordningar för utgivning jämväl under 1953 års riksdag av tryckta debattprotokoll, *dels ock*, under förutsättning av bifall härtill, bemyndiga fullmäktige att för ifrågavarande ändamål taga i anspråk ett belopp av förslagsvis 150 000 kronor av vederbörande under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m. uppförda förslagsanslag.

Anmäldes att till kammaren överlämnats Kungl. Maj:ts proposition nr 245, angående lönegradsplacering för viss biträdespersonal m. m.

Den kungl. propositionen blev nu föredragen och lagd på bordet.

Interpellation ang. understödjandet av tysk bosättning i Syd-Slesvig.

Herr NERMAN erhöll på begäran ordet och anförde: Herr förste vice talman! Enligt dansk press (Information ^{24/10} 1952) har svenska bönder med svenska jordbruksdepartementets stöd beslutat hjälpa tyska flyktingar i Slesvig-Holstein med räntefria lån till fast bosättning bl. a. i Syd-Slesvig.

Här har efter kriget hopats ett stort antal flyktingar österifrån, och de tyska myndigheterna gynnar dem mot danskarna. Om Sverige nu hjälper dessa tyskar att bli bofasta i gammalt danskt land, som alltjämt har en betydande rent dansk befolkning, stärker det tyskheten på danskhetens bekostnad. Det finns andra områden i Tyskland, där flyktingarna kan placeras, och stöd åt dem är ju i och för sig en god mänsklig gärning. Men det danska folket, som ännu har en del av sina medborgare under tysk lydno och utsatta för en mycket omild behandling, känner helt naturligt varje svenskt bistånd till förtyskningen i Slesvig som en ovänlig handling mot Danmark. Man finner den svenska hjälpen åt tyskarna jämförbar med en import av finska bönder till Åland. »Om», skriver Information, »ordet neutralitet betyder annat för de tongivande svenska kretsarna än det att hålla sig god vän med den starkaste, borde man ta upp den svenska jordbrukshjälpen till allvarligt övervägande innan det i Syd-Slesvig skapas en bitterhet mot Sverige, som inte kan gagna det s. k. nordiska samarbetet.»

I anledning av det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få rikta följande interpellation:

Är det riktigt, att svensk jordbrukshjälp ges eller planeras åt tysk bosättning i Syd-Slesvig och att det sker med svenska jordbruksdepartementets stöd?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakarande spörsmål finge framställas.

Interpellation om fastställande av ny sjukkassetaxa.

Ordet lämnades härefter på begäran till herr PERSSON, HELMER, som yttrade: Herr förste vice talman! Nu gällande sjukkassetaxa fastställdes av Kungl. Maj:t år 1945. Den avsåg ursprungligen att tillerkänna medlemmarna i erkända sjukkassorna läkarvårdersättning med två tredjedelar för utgifter till sjukvård och eventuella kostnader för läkares resa.

De senare årens utveckling har emellertid medfört att återbäringen till sjukkassem medlemmarna vid första besök hos läkaren sjunkit från 66,6 procent till 41,6 procent. Förklaringen till dessa avgjort försämrade villkor för sjukkassem medlemmarna ligger främst däri att den s. k. lasarettsläkartaxan höjts från 5 kronor till 8 kronor vid första besök hos läkaren och från 3 kronor till 4 kronor vid återbesök. Samtidigt har sjukkassans arvodesbelopp förblivit oförändrade.

Relationerna mellan de faktiska läkarvårdskostnaderna och sjukkassem medlemmarnas återbäringsbelopp har sålunda försämrats i avsevärd grad. Trots detta har den nu gällande sjukkassetaxans giltighetstid förlängts år efter år. Senast framflyttades giltighetstiden till den 30 juni 1952, vilket motiverades med att den nya provinsialläkartaxan då skulle vara fastställd. Medicinalstyrelsen har lagt fram förslag till ny provinsialläkartaxa, men ännu är den inte fastställd utan torde befinna sig ute i remissinstanserna. Den 30 juni förlängdes sjukkassetaxan till den 31 december 1952 med delvis ändrad lydelse, som emellertid inte berör den gängse läkarvårdersättningen.

Det är uppenbart att de ökade läkarvårdskostnaderna skapat ett starkt missnöje hos sjukkassem medlemmarna, och betydande svårigheter uppstår givetvis i samband därmed för hela sjukkasserörelsen. För statsmakterna borde det vara en angelägen sak att snabbt vidtaga de åtgärder för utformning av ny sjukkassetaxa, som i första hand återställer det

ursprungligen avsedda värdet i sjukvårdsförsäkringen.

Med hänvisning till vad jag anfört hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa följande interpellation:

1. När kommer ny taxa för beräkning av ersättning för läkarvård enligt sjukkasseförordningen att fastställas?

2. Anser statsrådet att den nya taxan måste utformas så att åtminstone det ur-

sprungliga värdet i den nu gällande taxan återställes?

Det sålunda begärda tillståndet lämnades av kammaren.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.08 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 4 november.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Justerades protokollet för den 28 nästlidne oktober.

Om Sveriges representerande i den s. k. Schumanorganisationen.

Herr statsrådet **HAMMARSKJÖLD**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Wistrands interpellation om Sveriges representerande hos den s. k. Schumanorganisationen, erhöll ordet och anförde: Herr talman! Med kammarens bifall har herr Wistrand till mig riktat följande fråga: »Har regeringen för avsikt att utan dröjsmål låta vårt land representeras hos den europeiska kol- och stål-gemenskapens högsta myndighet?

I sin framställning till kammaren konstaterar herr Wistrand, att tillkomsten av den europeiska kol- och stålunionen i många avseenden kan komma att påverka Sveriges näringsliv. Det vore därför angeläget att alla möjligheter till kontakt med unionen bleve utnyttjade. Särskilt viktigt vore det, att dessa möjligheter tillvaratogs på ett tidigt sta-

dium, då riktlinjerna för gemenskapens utveckling vore i färd med att uppdragas.

Jag kan härtill svara, att den av herr Wistrand sålunda uttalade uppfattningen överensstämmer med regeringens.

Med hänsyn till den betydelse, som kol- och stålunionen kan komma att få för den allmänna utvecklingen i Europa liksom för unionsländernas ekonomi och för våra egna ekonomiska intressen, har regeringen med uppmärksamhet följt unionens tillblivelse och hittillsvarande verksamhet. Vi har därvid intagit den ståndpunkten, att Sverige å ena sidan bör bidra till att möjliggöra skapandet av den gemensamma marknaden, som unionen förutser, å andra sidan, liksom andra utanför unionen stående länder, i förhållande till denna har att bevaka, att våra egna ekonomiska intressen blir tillvaratagna.

De kontakter mellan Sverige och unionen detta förutsatt har också i olika hänseenden etablerats.

Vad den form av förbindelse med unionen beträffar, som herr Wistrand i sin fråga berör, nämligen direkt mellan svenska regeringen och kol- och stålunionens Höga Myndighet, kan jag meddela, att jag i samband med besök i

Om Sveriges representerande i den s. k. Schumanorganisationen.

Paris-organisationen och vid mötet i Genève med de till GATT-avtalet anslutna länderna varit i personlig informell kontakt med den Höga Myndigheten. Därvid har framgått, att man från Höga Myndighetens sida välkomnar en svensk representation vid myndigheten. Efter de inledande samtal, som sålunda ägt rum, är det nu regeringens avsikt att upprätta en svensk representation vid myndigheten. Detta har genom svenske ministern i Luxemburg meddelats Höga Myndigheten, som därvid bekräftat, att en svensk representation är välkommen. Formellt beslut i saken kommer här att fattas, så snart vissa praktiska frågor närmare klarlagts vid ytterligare diskussioner med myndigheten. En inbjudan till sådana överläggningar i Stockholm har accepterats av Höga Myndigheten, som för detta ändamål delegerat en av sina medlemmar, M. Spierenburg, att i början av denna månad göra ett besök i Stockholm.

Detta besvarar i och för sig den av herr Wistrand ställda frågan. Jag skall emellertid tillåta mig att, när frågan om Sveriges förhållande till kol- och stålunionen genom herr Wistrands fråga förts på tal, fullständiga bilden genom att i största korthet redovisa, på vilka områden Sverige redan ställts inför sådana konkreta frågor, som för vår del uppkommer i samband med att kol- och stålunionen träder i verksamhet. Upprättandet av direkt kontakt med den Höga Myndigheten täcker nämligen endast en sida av problemet.

De frågor av handelspolitisk karaktär, som hittills aktualiserats, har icke varit av den karaktär, att de skulle kunnat av utanför unionen stående länder diskuteras direkt med den Höga Myndigheten. I väsentliga delar har de anhängiggjorts vid det möte, som inleddes i början av oktober månad i Genève med — de till ett trettiotal uppgående — deltagarländerna i det allmänna tull- och handelsavtalet, det s. k. GATT-avtalet, till vilket som bekant även Sverige är anslutet. Detta möte pågår alltjämt. I övriga hänseenden, där förhandlingarna måste bli av multilateral karaktär, kommer de att

få upptagas inom Paris-organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete.

GATT-avtalet tillförsäkrar som bekant de anslutna länderna rätt till inbördes mest-gynnad-nations-behandling respektive plikt att gentemot varandra tillämpa mest-gynnad-nations-behandling. Det uppställer vidare vissa regler, som de anslutna länderna är förpliktade att iakttaga, när det gäller att tillämpa kvantitativa restriktioner. På olika punkter är emellertid dessa förpliktelser oförenliga med de regler, som enligt Schuman-avtalen skall gälla för de till kol- och stålunionen anslutna länderna, när dessa sammanslås till en s. k. gemensam marknad för kol- och stålprodukter. Denna gemensamma marknad är avsedd att träda i funktion i februari i vad avser järnmalm samt kol och koks, i april i vad avser järn- och stålprodukter. Den gemensamma marknaden innebär, att mellan medlemsstaterna inbördes såvitt möjligt alla faktorer elimineras, som rubbar förutsättningarna för en helt fri konkurrens. Tullar och liknande avgifter på järn och stål och kol skall bortfalla mellan medlemsstaterna. Inga kvantitativa importrestriktioner skall upprätthållas dem emellan. Inåt en enhetlig marknad, skall de sex länderna i viktiga hänseenden även utåt — i förhållande till utanför unionen stående länder — uppträda som en enhet under unionsorganens ledning.

I samband med Genève-mötet har därför de sex unionsländerna riktat en framställning till övriga länder, som är anslutna till det allmänna tull- och handelsavtalet, om att unionsländerna skall befrias från förpliktelsen att iakttaga GATT-avtalets regler, i den mån så erfordras för att kol- och stålunionens gemensamma marknad skall kunna träda i funktion och verka.

Det har vid Genève-mötet förutsatts, att sådant medgivande borde lämnas unionsländerna. Diskussionen har rört sig om hur man i detta sammanhang skall finna sådana former för kol- och stålunionens förverkligande, som bäst skyddar utanför unionen stående länder från öngynnsamma konsekvenser.

Om Sveriges representerande i den s. k. Schumanorganisationen.

Jag torde med några exempel få beläsa, vilka praktiska frågor det här rör sig om.

Mellan kol- och stålunionens länder skall inga tullar utgå på t. ex. stål. Tyskland kan sålunda utan hinder av någon tull exportera stål till Frankrike. Svenskt stål däremot kommer alltjämt att vid export till Frankrike belastas med tull, ehuru denna tull småningom skall reduceras. Det har hävdats, att det — i samband med att medgivande lämnas till sådan diskriminering mot utanför unionen stående länder — borde erkännas såsom princip, att utomstående länder har rätt till kompensation för de ekonomiska nackdelar, som diskrimineringen kan komma att medföra för dem. För Sveriges del har det framstått som angeläget att få denna princip fastslagen.

Man söker också finna garantier för att den gemensamma marknadens tillkomst icke skall få till följd en för tredje lands export skadlig utvidgning av området för kvantitativa restriktioner.

Vidare hävdas från länder, som icke ingår i unionen, att i samband med att medgivande lämnas de särskilda unionsländerna till undantag från det allmänna tull- och handelsavtalets förpliktelser, så bör i stället unionen som helhet, i sitt förhållande till utomstående länder, bli förpliktad att tillämpa samma allmänna handelspolitiska principer som tidigare varit bindande för medlemsstaterna.

Jag har i det föregående nämnt, att vissa andra frågor av multilateral natur kommer upp i Paris-organisationen. Detta gäller särskilt produktions- och investeringsfrågor men också i stor utsträckning den av Höga Myndigheten tillämpade handelspolitiken från dag till dag, särskilt i vad avser dess allmänna återverkningar på de bilaterala handelsavtalen och de fortsatta strävandena för handels liberalisering.

Sammanfattningsvis kan jag alltså konstatera, att vi under hand haft direkt kontakt med den Höga Myndigheten, en kontakt som vi nu kommer att utbygga. Därjämte har vi redan i olika sammanhang konfronterats med multilateralt betonade frågor av såväl formell som reell

natur, vilka kol- och stålunionen aktualiserat. Vid behandlingen av dessa senare spörsmål har vi haft och har vi tillfälle att i olika internationella organisationer utveckla våra synpunkter i syfte att tillvarata svenska intressen.

Herr WISTRAND: Herr talman! Jag skall be att till herr statsrådet Hammar-skjöld få framföra mitt tack för det intressanta och givande svar som han lämnat på min interpellation och också min glädje över att de synpunkter som jag givit uttryck åt i min interpellation åtminstone i det väsentliga sammanfaller med regeringens.

Vad som för mig varit avgörande, när jag väckte interpellationen, var en känsla av att det förelåg en viss fara för att Sverige skulle komma efter i detta sammanhang. England hade redan på ett mycket tidigt stadium — långt innan sammanslutningen kom till — förklarat sig ämna delta i samarbetet genom en delegation; landet var alltså berett att nära följa arbetet inom sammanslutningen och att samarbeta med Höga Myndigheten. England är i fråga om stål- och kolproduktionen det absolut viktigaste av de länder, som står utanför sammanslutningen. Därefter kommer Sverige av Europarådets länder.

Det var därför inte utan en viss känsla av oro som jag sett att det har dröjt med upprättandet av en diplomatisk förbindelse mellan denna union och vårt land. Jag är mycket glad över att denna oro nu så fullständigt blivit hävd som den blivit genom statsrådet Hammar-skjölds svar.

Tillkomsten av denna Montanunion, som man kanske kan kalla den för, har oerhörda återverkningar på hela Europas näringsliv, inte minst på vårt eget. Vi är ju i hög grad beroende av kol, vi är beroende av att få tillgång till skrot i tillräcklig omfattning för vår järnindustri, och man är naturligtvis också i denna Montanunion beroende av den svenska malmen. Våra intressen är sålunda sammanvävda. Det är då enligt min mening mycket angeläget att Sve-

Ang. priskontrollnämndens beslut rörande s. k. riktpriiser.

rige kan ta upp ett samarbete i den anda, som landet är berättigat att göra det, nämligen så att säga inifrån som medlem av Europarådet, då ju Sverige ideellt så att säga är en nära släkting genom sitt medlemskap i Europarådet. Det är ju i den andan som England har upprättat sin förbindelse.

Jag är emellertid fullkomligt övertygad om att det kan finnas anledning till många, om inte slitningar så i alla fall meningsmotsättningar, som kan uppkomma mellan vårt land och denna union, och i detta fall antar jag att statsrådet Hammarskjöld inte anser att hans relation på något sätt är uttömmande. Det kan den ju inte vara, ehuru den är mycket intressant som en redogörelse för vad som nu närmast ligger före. Men för att vi skall kunna skapa en kontakt på rätt sätt och för att vi verkligen skall kunna bibehålla det förtroendefulla samarbete, som jag vet särskilt under herr statsrådet Hammarskjölds skickliga ledning har upprättats med dessa myndigheter, och för att detta samarbete skall kunna intensifieras, är det nödvändigt att vi så fort som möjligt får en diplomatisk representation hos den europeiska kol- och stålgemensskapens högsta myndighet. Vi kan enligt min mening inte på något som helst sätt stå till svars för att vi inte får de mest säkra och även löpande under rättelser om vad som försiggår. Det fanns en framstående man i svensk politik på 1600-talet — han var inte en av våra största statsmän men var i alla fall en framstående och känd politiker, som hade människoerfarenhet. Det var Magnus Gabriel De la Gardie. Han yttrade en gång: »In politicis finnes intet desastreusare än absencen», d. v. s. det finns ingenting så förödande i politiken som frånvaron.

Det är enligt min mening därför ingen tid att förlora med att skaffa oss den bästa och närmaste kontakt, som står till buds. De beslut, som fattas, och de riktlinjer, som dras upp i ens frånvaro, blir ju mycket ofta avgöranden som går en emot och i varje fall avgöranden där det saknats anledning att särskilt ta under

överbäggande den frånvarandes intresse. När alla grundlinjer nu dras upp — i interpellationssvaret omtalas ju att den gemensamma marknaden är avsedd att träda i funktion i februari i vad avser järnmalm samt kol och koks, i april i vad avser järn- och stålprodukter — är det angeläget att Sverige har haft tillfälle att dagligen följa och också dagligen bevaka vad som där sker och de intentioner man där har.

Jag vill därför sluta med att betyga min stora glädje över att man nu står inför det snabba förverkligandet av vad som måste anses vara ett mycket stort svenskt intresse. Jag vill bara tillägga att det är mycket önskvärt — jag vet inte hur man tänkt sig i detta fall på regeringshåll — att till denna diplomatiska beskickning knötes även tillräcklig teknisk expertis. Unionens verksamhet rör främst järnhanteringen. Jag tror att det skulle vara värdefullt, om Sveriges järnhantering skulle kunna förmås att ställa sådan expertis till förfogande. Jag tror också att det är rätt angeläget, särskilt med hänsyn till den man skulle nästan kunna säga ostentativa omfattning och den pondus, som engelsmännen givit sin diplomatiska delegation, att den svenske representanten får en sådan rang att han inte kommer bort i sammanhangen där nere.

Jag skall emellertid ännu en gång tacka herr statsrådet för hans interpellationssvar, och jag är mycket glad över att däri ha funnit ett genljud för de tankar, som har sysselsatt mig såväl som många andra. Jag vill framhålla min glädje över att vi i detta fall i stort sett tycks vara på samma linje.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. priskontrollnämndens beslut rörande s. k. riktpriiser.

Ordet lämnades härefter till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet ERICSSON, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Svärds interpel-

Ang. priskontrollnämndens beslut rörande s. k. riktpriiser.

lation angående priskontrollnämndens beslut rörande s. k. riktpriiser, och nu yttrade: Herr talman! Herr Svärd har i en interpellation bett mig lämna denna kammare en redogörelse för de omständigheter, som föranlett priskontrollnämnden att i samband med priskontrollens hävande i vissa fall söka hindra tillämpning av bruttopriiser och riktpriiser. Interpellanten har även efterlyst den rättsliga grunden för dessa åtgärder. Slutligen har herr Svärd velat veta min uppfattning om vilka konsekvenser nämndens beslut kan komma att få för statens egna affärsdrivande verk.

Till svar härpå får jag anföra följande.

Den alltsedan Koreakrigets utbrott fortgående prisstegringen inom landet har under det senaste året i det hela upphört; i stället har en påtaglig stabilisering av priserna skett, och på vissa varuområden har prisfall förekommit. Denna utveckling har naturligtvis minskat behovet av fortsatt priskontroll och givit priskontrollnämnden anledning att undersöka, om ej prisbildningen i större utsträckning kunde släppas fri; under loppet av 1952 har också ett stort antal varuslag undantagits från priskontroll. Vid sitt bedömande av dessa frågor har nämnden enligt sina direktiv att ta hänsyn till om priskontrollens hävande kan befaras medföra prisstegringar. Härvid framstår det som naturligt att nämnden uppmärksammar konkurrensförhållandena inom respektive branscher. När interpellanten ifrågasätter den rättsliga grunden för nämndens åtgöranden, vill jag alltså hänvisa honom till de riksdagen underställda direktiven för den prisreglerande verksamheten. I fall, där konkurrensbegränsningar av skilda slag hindrar en fri konkurrens och alltså effekten av priskontrollens hävande är svår att överblicka, står det enligt min mening i god överensstämmelse med prisregleringslagen och nämndens direktiv, att den dessförinnan genom överläggningar med respektive branscher söker undanröja de hinder för en naturlig prisbildning, som bland annat bruttoprissystemet kan utgöra.

Innebörden av bruttoprissystemet är

som bekant i huvudsak att fabrikanterna själva bestämmer icke endast sitt eget pris utan även detaljhandelspriset. Genom den bindning av handelsmarginalen som härigenom åstadkommes förhindras konkurrens i distributionsledet; ett handelsföretag, som drivs rationellt och med låga kostnader, kan icke låta detta komma till uttryck i lägre detaljhandelspriser. Liknande konsekvenser, ehuru mindre utpräglade, kan uppstå, om fabrikanterna till ledning för detaljhandlarna men utan bundenhet för dessa tillkännager vad man kallat riktpriiser. Läget är nu det, att vid de förhandlingar om priskontrollens hävande, som ägt rum med en del fabrikantorganisationer, i flera fall från priskontrollnämndens sida yrkats, att sådana konkurrensbegränsningar inom handeln, som hade formen av direkt eller indirekt bruttoprisbildning, skulle undanröjas. Förhandlingarna har lett till överenskommelser, genom vilka fabrikanterna förbundit sig att icke fastställa handelspriser till konsumenterna eller söka påverka handelsprissättning genom riktpriiser eller på annat sätt. Därjämte har fabrikanterna utfäst sig att icke genom leveransvägran eller dylika åtgärder söka inverka på återförsäljarnas prissättning.

Vad beträffar verkningarna av bruttoprissystemets slopande för vissa varuslag har ännu för kort tid gått för att några bestämda slutsatser skall kunna dragas. Så mycket kan emellertid sägas, att åtgärden visat sig medföra en friare och mera differentierad prissättning och i genomsnitt lägre priser för konsumenterna. Att detta, som interpellanten antyder, skulle kunna väcka missnöje på konsumenthåll framstår som föga sannolikt.

På interpellantens fråga, vilka konsekvenser nämndens beslut kan få för statens egna affärsdrivande verk, kan jag endast svara att jag inte förutser några sådana konsekvenser.

Herr SVÄRD: Herr talman! Jag ber att få tacka för handelsministerns interpellationssvar. Jag knyter min tacksam-

Ang. priskontrollnämndens beslut rörande s. k. riktpriiser.

het främst till den omständigheten att jag fick tillfälle att ta del av svaret redan i går.

Vad den rättsliga grunden för priskontrollnämndens åtgörande beträffar, nöjde sig herr statsrådet med att mycket allmänt hänvisa till de direktiv, som gäller för priskontrollnämndens verksamhet. Tillåt mig då först att göra två formella påpekanden av viss betydelse i sammanhanget.

Vad priskontrollnämnden här har beslutat är ett förbud för vissa fabrikanter att annonsera. Enligt gällande tryckfrihetsförordning bär ansvarige utgivaren ensam ansvaret för vad tryckt skrift innehåller, och man har vid förarbetena till denna tryckfrihetsförordning varit mycket angelägen att se till, att ansvar icke i någon form utkräves av någon annan.

Enligt handelsministerns uppfattning har de direktiv, som gäller för priskontrollnämnden, underställts riksdagen. Denna uppgift förvänar mig — den förvänar mig i rätt hög grad. Direktiven har nämligen icke *underställt*s utan endast *meddelats* riksdagen. Jag har själv varit med om att i andra lagutskottet behandla en motionsvis framförd begäran, att direktiven skulle underställas riksdagen, men denna begäran avstyrktes av andra lagutskottet i dess utlåtande nr 32 vid 1951 års riksdag. Det kan måhända vara av intresse att erinra om att jag tillhörde dem som reserverade sig mot detta avvisande.

Vad sedan saken angår, har jag mycket svårt att finna, att de myckna allmänna formuleringar i direktiven, som möjligen kan anföras som stöd för en åtgärd av detta slag, skulle vara tillräckliga. Det talas i dessa direktiv om branscher, där monopolprissättning föreligger. Något sådant kan det inte vara tal om här, eftersom det råder en hård konkurrens mellan fabrikanterna i samtliga de branscher, som omfattas av priskontrollnämndens beslut.

I direktiven finns dessutom ett allmänt uttalande om en skyldighet för de prisreglerande myndigheterna att vid bedömning av möjligheten att ta bort pris-

kontrollen ta vederbörlig hänsyn till det förhållandet att en branschförening lovat att verka för att prishöjning ej sker eller enskilda företag försäkrar att någon prishöjning icke skall äga rum. Det är, såvitt jag kan fatta, det enda i dessa direktiv, som kan åberopas i sammanhanget. Det måste väl ändå finnas en gräns för den tänjning av sådana allmänna bestämmelser som man vid handhavandet av regleringarna tillåter sig. Det kan i det sammanhanget måhända vara av intresse att hänvisa till vad en expert bland de sakkunniga angående revision av förfogandelagen har att säga om den allmänna tendensen att utsträcka bemyndiganden, som är givna för regleringar, och uppställa villkor för erhållande av de tillstånd, licenser och auktorisationer som finns omförmälda i dessa regleringar. Experten framhåller att resultatet av villkorsanvändningen ofta är att avgränsningen av regleringarnas omfattning blir oklar och att villkor uppställs för syften som, ehuru i och för sig motiverade, ligger mer eller mindre fjärran från de syften som åsyftas med själva regleringen. Jag är ledsen att jag måste säga, att priskontrollnämndens beteende i det här fallet förefaller mig väl täcka den beskrivning som experten i fråga lämnat vid sin bedömning.

Sedan tillkommer den omständigheten, att riksdag och regering såvitt jag vet har varit ense om att statens priskontrollnämnd icke skall användas för att övervaka tendenser till monopolprissättning. Uttalanden av det slaget har gjorts i åtskilliga sammanhang såvitt gäller framtiden. När det gäller gången tid, erinrar jag om att statens priskontrollnämnd icke är tillsyningsmyndighet i enlighet med lagen om övervakning av konkurrensbegränsningar, utan det är kommerskollegium. Det har hävdats — med rätta, enligt min uppfattning — att priskontrollnämnden saknar alla förutsättningar för att driva en monopolövervakande verksamhet på ett sådant sätt som en sådan verksamhet bör bedrivas. Det är en uppfattning som väl förmodligen också ligger bakom då man gjort

Ang. priskontrollnämndens beslut rörande s. k. riktpriiser.

denna fråga till föremål för en utomordentligt grundlig utredning och att såvitt jag vet en särskild proposition i frågan mer eller mindre förberedes.

Herr talman! Metoden med bruttoprissättning är ingalunda så enkel som man av priskontrollnämndens åtgärd eller handelsministerns interpellationssvar skulle kunna tro. Denna fråga har sedan många år varit föremål för ingående överväganden av den högsta teoretiska sakkunskap, och den har också varit föremål för utomordentligt grundliga undersökningar både i vårt land och i andra länder av speciellt tillkallade sakkunniga med praktisk erfarenhet. Det är alltså en svår fråga — man skulle till och med kunna säga en mycket svår fråga. Den sammanhänger med distributionsstruktur och med sammansättningen av detaljhandeln. Jag betvivlar med bestämdhet priskontrollnämndens möjligheter att där åstadkomma en rationell ordning. Jag säger det med all aktning för priskontrollnämndens expertis i övrigt på de mest skilda områden.

Konkurrens är naturligtvis en fördel. Den är önskvärd, och den bör främjas med alla medel, som icke medför skadeverkningar. Men som nyetableringssakkunniga framhåller efter att ha fört ett resonemang på inemot 200 sidor, kan man se bruttoprissättningen ur olika synpunkter — jag vill tillägga: ur mycket olika synpunkter. Det kan icke vara rimligt, att man på förhand löser ett så intrikat problem genom ett diktat, även om detta diktat, som så ofta numera, tar formen av så kallade frivilliga överenskommelser.

Om, herr talman, denna fråga skulle vara så enkel som handelsministern vill göra gällande, så uppställer sig ju problemet, varför staten i sina förbindelser med detaljhandeln har ordnat förhållandena så att den icke endast påbjudit bruttoprissättning utan dessutom infört en nyetableringskontroll, i jämförelse med vilken den som har funnits inom den privata handeln är tämligen obetydlig. Det kräves ju handlingar på åtskilliga kilos vikt för att få nådigt tillstånd att öppna en tobaksaffär.

Här är det emellertid icke i första hand fråga om bruttopriiser, utan det är fråga om riktpriiser. Mellan bruttopriiser och riktpriiser föreligger en avgörande skillnad. Jag kan på den punkten citera nyetableringssakkunniga, som i sitt betänkande utan reservation gör en klar skillnad mellan bruttopriiser och riktpriiser under framhållande av att riktpriiser väl innebär ett av säljaren föreslaget pris, men ett pris som återförsäljaren får underskrida utan att bli utsett för beivran från leverantörernas sida. Samtliga ledamöter av nyetableringssakkunniga och samtliga de i utredningen deltagande experterna har också varit eniga om att riktpriiser fortfarande skola tillåtas och har sålunda bedömt denna fråga på ett radikalt annat sätt än priskontrollnämnden och handelsministern.

Till frågan om riktpriiserna och den friare konkurrens som vi alla eftersträvar vill jag endast framhålla, att det ingalunda är säkert, att ett förbud mot riktpriiser åstadkommer skärpt konkurrens. Det kan tänkas situationer, där ett sådant förbud hindrar konkurrens. Om man t. ex. vill lansera en ny marknadsvara på sådant sätt att konsumenterna får alla behövliga upplysningar om den, måste det anses tillhöra de självklara rättigheterna att annonsera varans pris. Det måste med andra ord vara tillåtet att driva pris konkurrens, vilket ett förbud mot riktpriiser förhindrar.

Ur den synpunkten har jag särskilt svårt att förstå, att statsrådet anser sig kunna konstatera, att priskontrollnämndens åtgärder medfört en friare och mera differentierad prissättning och, som det heter, i genomsnitt lägre priser för konsumenterna. Jag undrar om man inte där som så ofta förväxlar orsak och verkan.

Sedan förnekar handelsministern, att det från konsumenthåll har uttryckts något missnöje med åtgärden att förbjuda riktpriissättning. Jag vet inte om statsrådet anser, att den konsumentkooperativa rörelsen representerar konsumenterna. Jag gör det under alla förhållanden, och jag vill då bara erinra om att

Ang. priskontrollnämndens beslut rörande s. k. riktpriser.

i denna rörelses båda tidningsorgan, Kooperatören och Vi, har på senare tid förekommit mycket bestämda och mycket klara uttalanden på den punkten.

Till slut anser sig herr statsrådet böra konstatera, att förbudet mot riktpriser inte behöver medföra några konsekvenser för staten i dess affärskrivande verksamhet eller kommer att göra detta. Låt mig ta ett praktiskt exempel. För några år sedan använde man inte så sällan som härvatten en blandning av konjak och ricinolja — det var det som den gamle överliggaren betraktade som synd! Enligt handelsministerns uppfattning är det alltså förbjudet att fastställa riktpriser på ricinolja, men påbudet att fastställa riktpriser på konjak. Den ena ingrediensen i den kemisk-tekniska blandning som framställes i hemmen är alltså underkastad förbudet; för den andra föreligger det påbud. Det är skillnaden.

Jag vill, herr talman, sluta med att fråga: Vad är det egentligen som hindrar att man tillgriper ett förbud mot riktpriser på områden, där det otvivelaktigt föreligger en monopolprissättning och försäljning av märkesvaror och där det också otvivelaktigt föreligger möjligheter att sänka distributionskostnaderna, åtminstone om man får tro vad som sagts i vissa tidningsorgan? Vad är det med andra ord som gör det nödvändigt att tillämpa inte bara riktpriser utan bruttopriser när det gäller tobaksmonopolets försäljning?

Herr statsrådet ERICSSON: Herr talman! Herr Svärd började sitt anförande med att göra, som han sade, ett par formella anmärkningar. Jag skall inte upptaga någon tvist med honom om uttrycket att vi har meddelat riksdagen direktiven eller underställt riksdagen desamma. Det kan hända att herr Svärd hade behov av att framhålla sin avvikande mening på den punkten. Jag ville med min anvisning i interpellationssvaret ha sagt, att riksdagen har haft prisregleringslagen till behandling och att man då för att åskådliggöra hur man i praktiken tillämpar denna lag hade vidfogat

dessa regler, visserligen som bilaga till propositionen men ändå för att bekantgöra för riksdagen vad som här förekommit. Vi har alltså inte haft någon åstundan att dölja någonting, utan alldeles tvärtom.

När herr Svärd vidare ifrågasätter den rättsliga grunden för de åtgärder, som priskontrollnämnden vidtagit, så söker han läsa direktiven på ett annat sätt än jag närmast vill göra. Jag vill hänvisa till de grundläggande bestämmelserna för priskontrollnämndens verksamhet i första punkten av direktiven, där det uttryckligen anges, att det är nämndens uppgift att söka främja prissänkningar. Jag tycker att det i detta sammanhang är tillräckligt, att nämnden har till åliggande att främja prissänkningar i den mån sådana möjligheter finns.

Vad som föranlett denna interpellation är ju de överenskommelser som nämnden har träffat med vissa branschorganisationer i syfte att den metod för prissättning, som tidigare har tillämpats, skulle upphöra och att man skulle återställa en större frihet på detta liksom på andra områden. Bruttoprissättningen innebär ju, att vederbörande fabrikant bestämmer inte bara sina egna kostnader utan också de kostnader som vederbörande distributör har i sitt speciella led inom handeln. Det innebär bland annat, att den, som har låga kostnader och därmed möjlighet att hålla ett lägre pris och ändå göra sin affär lönsam, inte har möjlighet att utnyttja detta sitt naturliga försprång och sin större skicklighet, då det centralt bestäms vad varan skall kosta. Det har varit ganska sällan, som det har framträtt förespråkare för bruttoprissystemet, och bland näringslivets folk tror jag inte det är så värst många som anser, att den metoden är bra och ändamålsenlig och leder till en effektivisering av t. ex. handeln. Där emot tycker man numera, att vi skall kunna få använda oss av riktpriserna.

Jag erkänner att det är en skillnad mellan bruttopriserna och dessa s. k. riktpriser, emedan de förstnämnda skola följas, medan man får överskrida eller

Ang. priskontrollnämndens beslut rörande s. k. riktpriiser.

underskrida de sistnämnda. Det är klart att detta är ett framsteg.

Om det nu emellertid föreligger ett sådant utgångsläge, att man inom en bransch sedan länge har använt bruttoprissystemet och priskontrollnämnden har fått en framställning om att släppa priserna fria, men priskontrollnämnden säger: »Det vill vi inte; vi vet att ni själva suveränt bestämmer priserna, så att det med ert system inte kan bli någon fri konkurrens», så innebär det att den som säljer billigare blir avstängd från leverans till sin butik. Man säger, att det på senare tider inte har förekommit så ofta att man har tillämpat leveransvägran, men i princip ingår detta i systemet. Det är naturligt, att när priskontrollnämnden vet detta, har den sökt åstadkomma en större rörelsefrihet för att utnyttja de möjligheter till kostnads- och prissänkningar som nämnden ansåg föreliggande. Om en företagare, som herr Svärd vill, skulle ha rätt att på detta speciella område annonsera ut sina riktpriiser, är det klart att risk föreligger för att detta blir uppfattat på samma sätt som de gamla priserna och att riktpriiserna tenderar till att bli normgivande för prissättningen.

Jag framhöll i mitt svar, att det ännu är för tidigt att yttra någon bestämd mening om vilka resultat som uppnåtts genom den överenskommelse som träffats, men åtskilligt tyder på att det har blivit en friare prissättning. Det finns priser som varierar mellan 5 och 20 procent, där det tidigare var en enhetlig prissättning.

Jag vill då till herr Svärd ställa den frågan, när han talar om angelägenheten av att upplysa konsumenterna i detta sammanhang: Hur skall en företagare bära sig åt, om han skall bibringa konsumenterna riktiga upplysningar om de priser som gäller på marknaden genom t. ex. en riktprisnotering? Vederbörande företagare måste då med naturnödvändighet ange ett pris, som ligger så pass högt, att det kan täcka även de affärsmäns kostnader, som arbetar med de största omkostnaderna. Jag är övertygad om att herr Svärd känner till att

det finns företag här i landet som arbetar med lägre kostnader än andra, som tidigare inte haft möjlighet att föra vissa varor men som nu fått dessa möjligheter. Då kan det inte vara till någon glädje för konsumenterna att i detta speciella fall få reda på ett detaljhandelspris, som inte överensstämmer med verkligheten, då varorna säljes billigare än dessa annonser anger. Det skulle närmast skada vederbörande producent, om man bibragte allmänheten den uppfattningen, att det i stort sett inte inträffat någonting, om man nämligen utgår ifrån att en prissänkning skulle leda till en omsättningsökning.

Jag vill inte med detta ha sagt, att priskontrollnämndens uppgörelse med vissa branscher innebär förbud mot annonsering. Det gör den visst inte. Vederbörande producenter har ju åtagit sig att inte söka centralt påverka den detaljhandelsmarginal som det kan bli fråga om. Det är ju det man avstått ifrån, och det är detta som lett fram till denna differentierade prissättning. Jag tycker att det var en mycket betydelsefull åtgärd, när dessa producenter och priskontrollnämnden kunde komma överens om att slopa bruttoprissättningen.

Jag är överens med herr Svärd om att priskontrollnämnden inte skall övervaka kartell- och monopolbildningen inom näringslivet — därtill har vi andra organ. Men jag vill erinra om att i direktiven för nämndens arbete är särskilt angivet, att den, i den mån en monopolistisk prissättning föreligger, skall granska priserna kanske ännu noggrannare än det annars kan bli fråga om, innan man släpper priserna fria.

Min förhoppning är att det skall lyckas att genom andra åtgärder från statsmakternas sida kunna få rätsida på de företeelser, som går under benämningen karteller och monopol, men det är en annan historia, som jag inte har någon anledning att just nu ingå närmare på.

Jag vill till herr Svärds yttrande nyss om att alla är överens om att främja konkurrensen bara knyta den reflexionen, att det är förunderligt att så snart man når en fri konkurrens på ett om-

Ang. priskontrollnämndens beslut rörande s. k. riktpriiser.

råde blir det ett förfärligt ståhej; man finner det vara nästan någonting som strider emot det tillbörliga när det börjar bli litet rörelse i priserna och när enskilda företagare verkligen får göra sin egen vilja gällande.

När det gäller statens egna affärsdrivande verk, och jag tänker då i första hand på Tobaksmonopolet, så får enligt vad jag kan förstå dessa verk helt naturligt ta konsekvensen av en eventuell lagstiftning på detta område. Jag vill erinra herr Svärd om att vi redan har satt i gång en utredning beträffande försäljning av tobaksvaror och att denna utredning skall vara förutsättningslös och allsidig. Om man kommer fram till det resultatet, att bruttoprissättningen skall upphävas och att vi skall försöka åstadkomma en friare konkurrens i syfte att bättre betjäna konsumenterna, finner jag det helt naturligt att man även inräknar de områden, där staten fungerar som försäljare, och att alltså statens egna verk får ta konsekvenserna av en sådan lagstiftning. En utredning härom är som sagt igångsatt, och jag har ingen anledning att nu närmare gå in på den saken.

Herr NORDENSON: Herr talman! Tyngdpunkten i interpellationen är frågan om riktpriiser och särskilt om vilken befogenhet som tillkommer priskontrollnämnden att utfärda ett förbud mot dessa. Herr statsrådet har nu såväl i sitt skriftliga som i sitt muntliga svar framhållit, att priskontrollnämnden bygger på dels att det står i instruktionerna, att befrielse från priskontroll kan äga rum, när man har anledning vänta, att denna friställning inte kommer att medföra prisstegringar, och dels, som det andra momentet, att priskontrollnämnden skall försöka befördra prissänkningar. Så övergår herr statsrådet till att diskutera bruttopriiser och framhåller deras olägenheter.

Enligt min mening finnes det skäl till anmärkning emot dessa bruttopriiser, även om man kanske inte kan alldeles kategoriskt utdöma dem under alla om-

ständigheter. Men sedan måste jag säga, att herr statsrådets resonemang i fortsättningen utgör en glidflykt över från bruttopriiser till riktpriiser. Han framhåller, att även riktpriiser skulle ha skadliga verkningar. Denna glidflykt synes mig komma alldeles särskilt klart till uttryck i interpellationssvaret, när herr statsrådet säger: »Liknande konsekvenser» — alltså de skadliga konsekvenser, som bruttopriiser har — »ehuru mindre utpräglade kan uppstå om fabrikanterna till ledning för detaljhandlarna men utan bundenhet för dessa tillkännager vad man kallar riktpriiser». Punkt och slut. Detta är hela motiveringen.

Om priskontrollnämnden alltså anser, att riktpriiser kan ge upphov till ogynnsamma verkningar, så skall detta vara en tillräcklig grund för ett förbud. Men här lämnas varken från priskontrollnämndens eller från herr statsrådets sida något som helst klarläggande, i vilken mån dessa farhågor för ogynnsamma verkningar i realiteten är för handen.

Jag måste beteckna detta som en utomordentligt svag grund för att tillgripa en så kraftig åtgärd som ett förbud mot en åtgärd, som man dock ännu inte kan bedöma verkan av. Det tycks ha undgått såväl priskontrollnämnden som herr statsrådet, vilken djupgående principiell skillnad som i alla fall råder mellan dessa två arter av priser. När man fastställer s. k. bundna bruttopriiser, innebär detta att en handlande inte utan vidare får underskrida dem. Riskerna med ett underskridande är olika i olika fall, men avsikten är att han skall hålla dessa priser, och därmed får man säga att bruttopriset har en utpräglad tendens att bli ett minimipris.

Vad riktpriiser beträffar måste vi säga oss, att om en kund har riktpriiser i sin hand tack vare att fabrikanter tillkännager dem, kan han på ett mycket effektivt sätt kontrollera handlandens prissättning, och det blir mycket svårt för handlanden att överskrida ett riktpreis, som är känt för kunderna. Ännu svårare blir detta för honom därigenom att det finns möjligheter för hans kon-

Ang. priskontrollnämndens beslut rörande s. k. riktpriiser.

kurrenter att utan att det vållar dem några olägenheter underskrida riktpriiserna. Han löper ständigt risken att någon kollega konkurrerar på området, och man kan därför med utomordentligt stor sannolikhet säga, att riktpriiser i praktiken skulle komma att fungera som maximipriiser. Detta gör att det finnes en stor och väsentlig skillnad mellan dessa två slag av priser.

Det är mycket förvånande, att när detta argument framföres finner man att priskontrollnämnden inte har något annat svar än en kategorisk förklaring att den för sin del anser, att riktpriiserna blir minimipriiser, och från den ståndpunkten går in för att förhindra dem.

När man skall bedöma en fråga som denna måste man, herr talman, enligt min mening ta reda på hur näringslivet ser på dessa priser, och jag skall tillåta mig att här citera vad representanter för näringslivet har deklarerat.

Tidningen Vi skriver: »Men är det verkligen givet, att centralt annonserade högstpriser kommer att slaviskt följas i detaljhandeln? Man får akta sig för att dra alltför långt gående slutsatser av förhållandena under krigs- och inflations-åren. Då arbetade handeln med stigande kostnader och hårt pressade marginaler. I den situationen ansågs det i regel nödvändigt att ta ut de marginaler som medgavs. Det ställer sig annorlunda i en tid då kostnadsläget är stabilt och penningvärdet pålitligare: då finns det utrymme för verklig priskonkurrens och för självständiga initiativ.»

Tidskriften Kooperatören skriver: »Det är en fördel för konsumenterna, att priskonkurrensen gör sig gällande mellan fabrikanterna, och det kan hända att en sådan priskonkurrens blir effektiv endast om fabrikanterna annonserar sina priser.»

Efter att ha framhållit KF:s tidigare prissänkingskampanjer med hjälp av annonsering tillägger tidskriften: »Det vore bara nyttigt om även enskilda fabrikanter annonserade sina priser.»

I en av tidningen Vi anordnad diskussion om detaljprissättningen yttrade herr Carl Albert Anderson, vilken som bekant

representerar Konsumtionsföreningen i Stockholm: »En hel del varor kan i själva verket bli billigare för konsumenterna med en central prissättning än om varje detaljhandlare skall kalkylera med sina egna kostnader och ta ut priset därefter.» — diametral motsatt ståndpunkt mot den, som herr statsrådet för ett ögonblick sedan gjorde sig till tolk för! »Priskontrollnämnden», säger herr Carl Albert Anderson vidare, »pressar nu fabrikanterna att gå ifrån denna prissättning. Jag tror, att den politiken är tveeggad. Den kan leda till att man får betala mer än man skulle behöva göra om ett riktpriis funnes fastställt.»

Så kommer den viktiga frågan om fabrikanternas möjligheter att göra en prisändring bekant och att slå igenom med en ny eller billigare vara. Om detta skriver tidningen Vi: »Avskaffandet av möjligheten att centralt annonsera högstpriser medför påtagliga nackdelar. Det hade — för att ta ett exempel — inte varit möjligt för KF att snabbt och effektivt bekantgöra prissänkningen på Persil efter KF:s övertagande av fabriken, om det nuvarande systemet då hade varit i kraft.» Och herr Carl Albert Anderson yttrade på den punkten: »Är det någon som tror att det låga priset på Lumalam-porna på sin tid skulle ha slagit igenom omedelbart över hela landet, om vi inte hade tillämpat en central prissättning?»

Ja, om det är någon som verkligen tror det så är det väl priskontrollnämnden, förmodar jag. Dessa yttranden kunna mångfaldigas med exakt samma tankegångar och erfarenheter från representanter för fabrikanter och distributörer inom den enskilda företagsamheten, men jag har valt dessa citat därför att de kommer från ett håll, som jag tror att varken herr statsrådet eller priskontrollnämnden kan misstänka för att vilja försvara konkurrensbegränsande åtgärder. Här står emot priskontrollnämnden och jag nödgas säga även emot herr statsrådet en enhetlig front av fabrikanter, distributörer och reklammän — i varje fall de som är aktivt verksamma.

Men vi har ytterligare en part, nämligen konsumenterna. Om den skriver tid-

Ang. priskontrollnämndens beslut rörande s. k. riktpriiser.

ningen Vi: »Det kan anföras flera skäl för att rätten att annonsera högstpriser bör bibehållas. Ett av dem har med konsumentupplysningen att göra. Det är ett klart konsumentintresse att man får en saklig upplysning om varorna i stället för en suggestionsreklam. I denna sakliga upplysning är priset en viktig faktor. Detaljistföretagens möjligheter till annonsering är begränsade — det är storföretagen som annonserar.»

Även konsumenterna själva har givit uttryck för liknande tankar. Jag citerar en husmor från Reklamförbundets diskussion för fjorton dagar sedan: »Låt oss få behålla fabrikanternas prisannonsering. Den ger oss god vägledning. Upptagna och ofta yrkesarbetande husmöd-rar har ej tid att springa ur butik och i butik för att idka jämförande prisforskning. Fabrikanternas prisannonsering ger sammanställd med varumärket och varudeklarationen en god vägledning om det skäliga priset, som ingen vettig husmor vill vara utan.»

Hur omfattande prisannonseringen är kan vi övertyga oss om litet var genom att slå upp en daglig tidning eller en veckotidskrift. Där förekommer ju ständigt utförliga annonser vari prissuppgifterna intar en mycket central och betydeseffull plats. Jag skall bara ta ett enda exempel alldeles ur högen. Om en konfektionsfirma vill presentera sina kappor och beskriva de olika modellerna kan det ske på följande sätt: »Elegant figursvängd kappa med chic och effektfull skärning av ärmen», eller »Den genomträdde ryggslejen är aktuell i höst», eller slutligen »Ett plagg som förenar den aktuella modesilhuetten med klädsamhet och trivsel». Man måste ju säga, att detta är en ganska dålig vägledning för kunden, betydligt mindre värdefull än om det upplyses att den ena kappan kostar låt oss säga 275 kronor, den andra 225 och den tredje 175. Detta är ju en verklig vägledning för en dam som skall välja, ty då vet hon vad hon över huvud taget har möjlighet att reflektera på.

Allmänheten har sålunda ett behov av prisinformation. Här står nu en mycket enig front, vilken, som jag nyss sade, om-

fattar inte bara företagarna utan även konsumenterna, och inom denna front har man en klart motsatt uppfattning mot priskontrollnämnden. Jag frågar mig, om det är rimligt att denna uppfattning i så hög grad skall negligeras som här har skett.

Men även sett ur den mera principiella diskussionens synpunkt är detta ställningstagande egendomligt. Redan interpellanten har pekat på detta, och jag vill än en gång erinra om att nyetableringssakkunniga, som visade sig mycket kritiska mot bruttopriserna, uttryckligen har undantagit riktpriiserna från sin kritik och förklarat sig kunna acceptera dem.

Jag vill också, herr talman, understryka hur pass godtyckligt ett sådant här förbud kommer att verka. De områden som är frigivna från priskontroll utan några förbud mot riktpriiser, och det är ju många, kan nu fortsätta att bedriva prisannonsering, medan de företag som har drabbats av detta förbud är bundna på den punkten. Vidare kan ju alla fabrikanter som har egna detaljaffärer alltid såsom varande detaljister genom dem annonsera sina egna tillverkningar. Hela systemet kan faktiskt, så vitt jag förstår, göras illusoriskt om fabrikanterna sätter upp en och annan detaljaffär och låter den sköta annonseringen — för så vitt inte en sådan affär skall anses bunden, medan kollegan och konkurrenten tvärs över gatan har fria händer. Eller är det kanske meningen att priskontrollnämnden skall anses berättigad att hindra en sådan nyetablering — och detta i den fria konkurrensens namn?

Jag vill vidare, herr talman, beröra det som kanske är den allvarligaste sidan av det här problemet. Frågan om bruttopriserna har de senaste åren behandlats av två statliga kommittéer 1946 års konsumentupplysningssakkunniga som avlämnade ett betänkande 1949 och nyetableringssakkunniga som kom med sitt betänkande 1951. I båda dessa betänkanden har skälen för och emot bruttopriser vägts och i intetdera fallet har systemet helt utdömts. Man har yrkat prövning från fall till fall av brutto-

Ang. priskontrollnämndens beslut rörande s. k. riktpriiser.

priserna men accepterat riktpriiser. Dessa har inte på något sätt utdömts.

Frågan om de åtgärder som skall vidtas på grund av det senare betänkandet vilar hos Kungl. Maj:t. Det förefaller mig riktigaast att åtgärder på detta område inte vidtas förrän statsmakterna har fått ta ställning. Är det verkligen rimligt att priskontrollnämnden vidtar utomordentligt vittgående åtgärder på ett så här känsligt område? Dessa åtgärder har visserligen inte formen av lagstiftning — än så länge är det dess bättre Konung och riksdag som stiftar lag i det här landet — men verkningarna av de medgivanden, som priskontrollen har framtvingat från företagen är lika bindande som en hård lag. Den makt som priskontrollnämnden har mot den som inte håller en s. k. frivillig överenskommelse är många gånger mycket starkare än det straff som en domstol kan utdöma, exempelvis i form av böter.

Jag skall ta ett exempel. När priskontrollnämnden träffade en s. k. överenskommelse hösten 1951 med restaurangrörelsen stadgades att den som inte ville följa alla överenskommelsens klausuler skulle få tillämpa de priser som gällde nyåret 1950, d. v. s. före prisstegringarna — vilket naturligtvis var en fullkomlig omöjlighet. Därmed hade priskontrollnämnden fått en fruktansvärd tvångsmakt över dem som hade accepterat denna bestämmelse, hårdare i sina verkningar än den makt statsmakterna antagligen skulle få genom en lagstiftning.

Här utreder vi nu i årtal konkurrensproblemet, vi skickar utlåtandena på remiss, och vi överväger lagförslagen noga. Under tiden sätter sig priskontrollnämnden i praktiken i lagstiftarens ställe och driver igenom långtgående bestämmelser.

Statsrådet nämnde i sitt svar att man ännu inte kan bedöma verkningarna av bruttoprisernas slopande och att man behöver mera erfarenhet. Ja, det gäller väl i ännu mycket högre grad om riktpriiser. Vi har ännu praktiskt taget ingen erfarenhet av hur dessa fria riktpriiser verkar i praktiken. Då är det väl

ännu mera oberättigat att komma med ett förbud, innan man har provat hur de verkar.

Man måste här fråga sig: Var går gränsen för vad priskontrollen anser sig kunna draga in i sina s. k. överenskommelser? För några år sedan ville priskontrollnämnden maximera procentsatsen för reklamutgifter i fabrikanternas kalkyler. Detta hugskott korrigerades av regeringen. Det är ytterst önskvärt att regeringen även denna gång tillser att priskontrollnämnden begränsar sina vittutsvävande aspirationer. Nästa gång vill priskontrollnämnden kanske i sina överenskommelser tvinga in ett förbud mot all reklam. Då frågar man sig: Var går egentligen gränsen för dess kompetens och befogenheter?

Mot bakgrunden av de mycket vittgående konsekvenser, den osäkerhet och den osäkerhet som priskontrollnämndens verksamhet skapar för näringslivet och för resten för hela samhället samt de svårigheter som den också kan skapa, om den fortsätter på den inslagna vägen, måste jag beteckna herr statsrådets svar såsom otillfredsställande. Den påtalade åtgärden har ingen annan grund än de förmodanden som priskontrollnämnden i strid mot en enhällig företagar- och konsumentopinion kommit till beträffande åtgärdernas konsekvenser.

Jag vill, herr talman, härmed till regeringen rikta en mycket enträgen vädjan att ta upp detta problem till allvarligt övervägande. Det har enligt min mening större betydelse och får mycket mera allvarliga konsekvenser än som framgår av statsrådets interpellations-svar.

Herr SVÄRD: Herr talman! Det är förunderligt hur enkelt allting blir när en statlig nämnd får hand om saken! Fråkan om bruttoprisernas betydelse har som jag framhöll ventilerats år efter år av teoretisk och praktisk sakkunskap. De speciella sakkunniga på området som vi har haft här i landet har sammanfattat sina synpunkter för och emot i ett

Ang. priskontrollnämndens beslut rörande s. k. riktpriser.

förhållandevis långt och mycket intressant resonemang. Man framhåller där bland annat att bruttoprissystemet skapar reda och ordning i prissättningen inom handeln, att det undanröjer en god del av återförsäljarnas priskalkyleringsarbete liksom även det arbete som eljest vållas av prisförhandlingar om enskilda varupartier och att det ger återförsäljarna större trygghet. Men nyetablerings-sakkunniga finner också att systemet med bruttopriser har betydande nackdelar, och de kommer till den slutsatsen att nackdelarna överväger fördelarna. Detta gör uppenbarligen det stora flertalet människor för närvarande, antingen de är företagare eller är konsumenter.

Det är emellertid inte fråga om någon s. k. enkel match, som man klarar av i en handvändning och med ett diktat tillkommet i administrativ ordning. Detta är vad jag har velat säga med vad jag anfört om bruttopriserna. Det rör sig här om detaljhandels struktur, det rör sig om ett väsentligt antal i huvudsak små företag, som har icke obetydliga svårigheter att hävda sig i konkurrensen men som trots detta är nödvändiga i distributionens tjänst. Det är en nödvändig ingrediens i en rationellt ordnad distribution. De stora företag som har inlett och med framgång drivit en pris-konkurrens på detta område har naturligtvis sin givna plats i distributionsnätet, men därmed är inte sagt att man bara utan vidare kan utgå från att denna plats skall kunna bli hur stor som helst.

Det är dessutom, herr statsråd, mycket få detaljhandelsföretag som saluför endast en enda vara, och därför är det inte heller så enkelt att utan vidare visa vad självkostnaden är i distributionsledet.

Det är emellertid inte här fråga om att prestera ett försvar för bruttoprissystemet som sådant, utan vad vi diskuterar — jag upprepar det — är priskontrollnämndens åtgärd att hindra annonsering av riktpriser. Det är detta som diskussionen rör, och där nödgas jag ännu en gång som min mening framhålla att den rättsliga grund, som han-

delsministern tycker sig ha funnit för dessa åtgärder i ett allmänt åläggande för priskontrollnämnden att främja prissänkningar, icke är hållbar. Ett allmänt direktiv av detta slag kan rimligtvis inte användas för vilka åtgärder som helst, som enligt priskontrollnämndens mer eller mindre säkra bedömningar är ägnade att sänka priserna. Den som avgör vad som är ägnat att verka prissänkande är nämligen priskontrollnämnden och ingen annan.

Om den rättsliga grunden således enligt min uppfattning är diskutabel, är det ännu mera diskutabelt att som priskontrollnämnden och statsrådet här har gjort utan vidare hävda, att riktpriser har en tendens att förvandlas till bruttopriser. Jag tror inte man har den erfarenheten från de senaste årens utveckling. Jag tror inte man har den erfarenheten av vad som har hänt i svensk distribution till exempel i år, där en hård pris-konkurrens har satt in, som även syftar till att sänka marginalerna i detaljhandelsledet.

Sedan ställde handelsministern den frågan till mig, hur en företagare skulle bära sig åt för att tillkännage sina riktpriser, om han nu visste att det fanns risk att dessa skulle underskridas. Jag kan inte se att det bjuder några svårigheter. Jag kan inte se att det på något vis är besvärligare att till exempel för en märkesvara annonsera ett riktpris, även om man vet att detta sedan underskrides, och jag förstår inte alls var svårigheten i konsumentupplysningen där skulle ligga. Men liksom herr Nordenson tillåter jag mig ha den uppfattningen, att rätten att annonsera prissänkningar är en förutsättning för att man på marknaden med framgång skall kunna arbeta in nya och konkurrerande märkesvaror.

Av herr statsrådets anförande här i kammaren framgick, att han principiellt var av den uppfattningen, att även staten i sin affärsdrivande verksamhet borde frångå bruttoprissättningsprincipen. Jag undrar om han har övervägt de konsekvenser detta kommer att medföra, och jag undrar hur långt denna principiella inställning sträcker sina verkningar. Gäl-

Ang. priskontrollnämndens beslut rörande s. k. riktpriiser.

ler det bara Tobaksmonopolet eller gäller det även andra statliga affärsdrivande företag, av vilka vi ju ha åtskilliga här i landet?

Låt mig så sluta med att fråga: Hur tänker priskontrollnämnden bära sig åt, för den händelse ett utländskt företag annonserar riktpriiser?

Herr statsrådet ERICSSON: Herr talman! Jag vill först erinra om att priskontrollnämndens åtgärder här vilar på en överenskommelse, som vederbörande branscher har förklarat sig villiga att träffa. Det är intet diktat, utan företagen har sagt sig vara villiga att avstå från att försöka bestämma detaljhandelspriserna. Jag tycker, att det inte borde vara ett så stort offer från deras sida. Nu resonerar man här som om priskontrollnämnden skulle ha trätt i lagstiftarnas ställe och tagit ledningen i ett arbete, som riksdagen kanske i en nära framtid kommer att ta ställning till, och att riksdagen därigenom skulle komma i efterhand. Jag ser ingalunda saken så. Jag finner det ganska naturligt, att om man har en statlig nämnd, som av statsmakterna fått i uppdrag att tillvarata alla möjligheter att hålla tillbaka prisstegringar och framför allt att sänka priserna, är det väl rätt och riktigt, att denna nämnd också följer sina direktiv i det avseendet.

Nu säger herr Nordenson, att priskontrollnämndens direktiv är svävande och att nämnden har mycket långtgående aspirationer. Jag kan inte förstå det. Är det inte så, att man bara betraktar den ena sidan av saken? Jag vill erinra om att det finns andra intressen än näringslivets, nämligen konsumenternas. Det är alltså den andra sidan av saken. Nämnden har också i enlighet med anvisning i de nya direktiven sagt, att i den mån det yppar sig fri konkurrens på ett område och man tror, att det blir en skäligen prissättning, skall man släppa priserna fria, och det har också nämnden gjort i ett stort antal fall. Jag vill inte påstå, att resultatet i alla dessa fall har blivit lägre priser. Det har tvärtom blivit högre priser i vissa fall, men i det

här speciella fallet har det blivit lägre priser. Min fråga till herr Svärd gällde, hur vederbörande producent centralt skall kunna ge en objektiv och riktig konsumentupplysning om en varas pris, när detta faktiskt hos konsumenten varierar nedåt med 5 till 20 procent på olika orter. Det måste väl ändå välla svårigheter att använda samma upplysningsmetod som då man har bruttopriiser. Jag trodde detta var begripligt och att det skulle uppfattas som en stor framgång hos alla dem som värnar om konsumenterna och menar att det måste vara ett framsteg, om vi kan rationalisera distributionen, så att varorna kan föras fram till konsumenterna till lägre kostnader. Det är ju faktiskt vad man har gjort i detta speciella fall. Jag har trott att det var ett framsteg ur näringslivets synpunkt. Det är en effektivitetsstegring, och sådana registrerar vi alltid med stor tacksamhet på det industriella området och på andra områden. Men här är det nästan som om man skulle vilja göra gällande, att det är ett avsteg från vad vi skall eftersträva. Jag tror att man har tänkt alltför mycket statistiskt när det gäller dessa ting. Man har svårt att komma ifrån det gamla tänkesättet.

Det gläder mig ofantligt att höra herr Nordensons uppläggning av denna fråga. Herr Nordenson anklagade visserligen mig för en glidning i framställningen, men är det måntro inte på det sättet, herr Nordenson, att man inte gärna vill tala om bruttopriiser, utan man går över till att tala om riktpriiser? Vad nämnden här har gjort är att den med vederbörande bransch kommit överens om att man skall slopa bruttopriserna. Det bör alltså rimligen icke föranleda någon anmärkning från myndigheternas sida, om man har den uppfattningen, att bruttopriserna är någonting som inte kan försvaras. Så långt är alltså denna uppgörelse all right, föreställer jag mig.

Sedan kommer jag in på annonseringen. Priskontrollnämnden förbjuder ju ingalunda dessa firmor att annonsera. Men det är klart, att om de annonserar på ett sådant sätt att de går emot sin egen överenskommelse och påverkar de-

Ang. priskontrollnämndens beslut rörande s. k. riktpriser.

taljhandelspriset, då bryter de den överenskommelse som de varit med om att träffa. Om det nu föreligger ett önskemål från fabrikanterna att upphäva överenskommelsen, så låt det då ske. Låt vederbörande framträda och säga, att han inte vill hålla överenskommelsen längre. Då är det ju öppet och rent spel. Ingen kan få mig att tro att priskontrollnämnden har tvingat fabrikanterna att gå med på överenskommelsen. Det måste ha funnits ett intresse hos branschen som sådan att få överenskommelsen till stånd. Annars kan det ju inte vara möjligt, att vederbörande gått med på dessa anordningar.

Herr Svärd anförde gent emot mig, att saker och ting förefaller att bli så enkla, när statliga institutioner får hand om frågorna. Det var väl också en antydning om att även jag behandlar detta problem alldeles för enkelt. Jag har klart för mig att det är skillnad på bruttopriser och riktpriser, och det framhöll jag i mitt första inlägg. Jag är på det klara med att man kan förfara på ett sätt när det gäller bruttopriser men på ett annat sätt när det gäller riktpriser. Jag är inte beredd att föra den debatten nu och kungöra för kammaren min personliga uppfattning eller regeringens uppfattning, helt enkelt därför att vi inom handelsdepartementet sedan rätt lång tid tillbaka håller på att grubbla på dessa spörsmål. Jag finner ingalunda att dessa ting är lätta, men jag anser det vara en absolut skyldighet att försöka tränga igenom dem så långt jag förmår. Jag vill icke påstå, att jag kommer att lyckas i det avseendet, men det är min plikt att försöka tränga in i problemet.

Om jag får uppfatta denna debatt som ett första tecken på att det inte finns någon här i kammaren som vill försvara bruttopriserna, framstår det för mig såsom en stor vinning. Jag tror för min del, att man inom allt större delar av det svenska näringslivet har kommit till precis samma slutsats, och det kan måhända leda till någonting positivt, kanhända på det sättet att näringslivet och statsmakterna kan samverka i vissa stycken för att nå ett resultat.

Om detta kan bli följden, har inte denna debatt varit alldeles meningslös. Men jag vill än en gång påpeka, att när jag inte går in på en närmare definition av min egen uppfattning om riktpriserna, beror det på att vi kanske framöver kommer att få nya debatter om dessa spörsmål.

Herr NORDENSON: Herr talman! Statsrådet uttalar sin förvåning över att man här säger att det har utövats tvång, när det dock är en överenskommelse. Ja, det har träffats en överenskommelse mellan fabrikanterna och priskontrollnämnden. Men åtminstone de företag jag känner till har ansett, att när de blev fria från priskontrollen var läget på marknaden sådant, att mom. 2 var tillämpligt. Det fanns möjlighet att släppa prisregleringen utan risk för några egentliga prisstegringar, och då ansåg de att nämnden borde släppa loss utan vidare. Att man gått med på förbud mot riktpriser beror på att man helt enkelt känt sig tvingad därtill för att över huvud taget komma till det man ansåg vara en riktig och rimlig situation. Vi fabrikanter anser nämligen, till skillnad från statsrådet och priskontrollnämnden, att riktpriserna har betydelse för oss och för konsumenterna när det gäller att propagera för nya och billigare varor. Vi anser sålunda att man här har infört ett förbud, som verkar i motsatt riktning mot vad som enligt vår åsikt är önskvärt i nuvarande läge.

Det är någonting underligt med priskontrollnämndens ställningstagande i dessa frågor. Nämnden har inga klara linjer för sitt handlande. Nu skall riktpriserna förbjudas. Men för någon tid sedan förelåg ett fall där priserna skulle friges på en artikel, som är mycket nära i släkt med dem, som nu drabbats av förbud, och då frågade priskontrollnämnden producenten: »Är Ni säker på att Ni kan hålla Era bruttopriser?» Sedan företaget hade förklarat att det ansåg sig ställa bestämt i utsikt att de priser, som åsatts varan, inte skulle överskridas medgavs frigivningen. I det fal-

Ang. priskontrollnämndens beslut rörande s. k. riktpriiser.

let hade således priskontrollnämnden den uppfattningen att det kunde vara någonting värdefullt med riktpriiserna.

Priskontrollnämnden har alltså inte i princip dömt ut riktpriiserna, utan den bedömer saken från fall till fall med utgångspunkt från de verkningar som nämnden *tror* skall följa. Det är detta som jag menar tenderar till rena godtycket och som jag reagerar emot. Näringslivet har underkastat sig detta, därför att det känt sig tvunget, men vi hoppas innerligt att regeringen, när frågan nu kommer upp till behandling, skall gå efter mera vidsynta linjer och i full utsträckning ta hänsyn till både näringslivets och konsumenternas intressen.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 245, angående lönegradsplacering för viss biträdespersonal m. m.

Anmäldes och bordlades en av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan

gjord anmälan, att till utskottet från fullmäktige i riksbanken inkommit framställning rörande riksbankens organisation efter utgången av 1952, m. m.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare.

Härmed får jag vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsarbetet från den 4 november 1952 för den tid, som åtgår för fullgörandet av uppdraget som delegat vid Förenta Nationernas 7:de generalkonferens i New York.

Stockholm den 3 november 1952.

Torsten Bengtson.

Den begärda ledigheten beviljades.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 5.33 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.